

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1 *AnyWay* van de grond

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- totale groei van alle vluchten: 1
 $100 \times 1,0333 \times 1,0387 \times 1,0186 \times 1,0305 = 112,66$
- aandeel van EAC van alle standaardvluchten:
  - 2012: $100 \times 0,75 \times 0,1 = 7,5$
  - 2016: $112,66 \times 0,59 \times 0,089 = 5,9$
  - $\frac{5,9 - 7,5}{7,5} \times 100\% = -21,3\%$ 1

2 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Als *AnyWay* gebruikmaakt van de voorzieningen van EAC, zullen de constante kosten verdeeld worden over de vluchten van EAC en *AnyWay*. De gemiddelde constante kosten per vlucht zullen voor EAC dan afnemen (indien de totale afzet van CAS hoger is dan die was van EAC). Hierdoor zal de gemiddelde winst per vlucht voor EAC toenemen (gegeven de omzet en de variabele kosten).

Opmerkingen

- Zonder verwoording van constante kosten worden geen scorepunten toegekend.
- Voor een antwoord gericht op de winst van CAS in plaats van EAC wordt maximaal 1 scorepunt toegekend.

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

(20% van de werktijd wordt gevlogen voor *AnyWay* en 80% voor EAC. Stel dat het oude loon gelijk wordt gesteld aan 100.

oud: $0,2 \times 100 + 0,8 \times 100 = 100$

Het totale loon stijgt met 1% terwijl het loon voor *AnyWay* daalt met 10%.

nieuw: $0,2 \times 90 + 0,8 \times \text{loon EAC} = 101$

Loon EAC = $\frac{83}{0,8} = 103,75 \rightarrow 3,75\%$ loonsverhoging

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Bij een te sterke loonsverhoging (bij EAC) kan de verwachte winst (van CAS) te laag uitvallen 1
- Hierdoor kan er onvoldoende interesse worden gevonden bij beleggers, omdat deze verwachten dat er na uitgifte voor hen te weinig dividend beschikbaar zal zijn / de koers van de aandelen na uitgifte zal dalen / het rendement op het aandeel zal dalen 1

5 maximumscore 2

Ja

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Als een bond niet akkoord gaat kan de andere beter wel akkoord gaan, want voor die bond is 10% vluchten voor *AnyWay* beter dan een faillissement van EAC. Als een bond wel akkoord gaat kan de andere beter ook akkoord gaan, want voor die bond is 20% vluchten voor *AnyWay* beter dan 30%.

Beide vakkonden (hebben een dominante strategie en) gaan akkoord met het voorstel.

Opmerkingen

- *Uitsluitend 0 of 2 scorepunten toekennen.*
- *Aan een toelichting met behulp van een matrix kunnen ook beide scorepunten worden toegekend.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Groene bussen

6 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

$$\frac{€ 500.000 - € 340.000}{400.000} = € 0,40 \text{ per kilometer}$$

of

door twee punten af te lezen:

Diesel: bij 200.000 kilometers zijn de totale variabele kosten € 160.000. De variabele kosten per kilometer zijn dan € 0,80 (160.000 / 200.000).

Elektrisch: bij 500.000 kilometers zijn de totale variabele kosten € 200.000. De variabele kosten per kilometer zijn dan € 0,40 (200.000 / 500.000).

Het verschil is € 0,80 - € 0,40 = € 0,40.

7 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

(Binnen de concessieperiode moeten minimaal 400.000 kilometers kunnen worden gereden, voordat het rijden met elektrische bussen goedkoper is dan met dieselbussen, zoals figuur 1 laat zien.)

De concessieperiode moet dan minimaal $\frac{400.000}{60.000} = 6,67$ jaar bedragen.

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Elektrische bussen veroorzaken minder negatieve externe effecten / uitlaatgassen / geluidshinder dan dieselbussen. Dit leidt tot lagere maatschappelijke kosten 1
- Als de daling van de maatschappelijke kosten groter is dan het subsidiebedrag kan er per saldo een maatschappelijk voordeel ontstaan 1

9 maximumscore 4

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De gemeente (*principaal*) en de busonderneming (*agent*) hebben naar verwachting verschillende doelstellingen: de busonderneming zal meer gericht zijn op het behalen van winst, terwijl de overheid vooral de belangen van de reizigers op het oog heeft (reistijd, op tijd rijden) 1
- De gemeente heeft beperkt zicht op de ritten / kosten en opbrengsten van de busonderneming. Er is sprake van informatie-asymmetrie 1

Deze situatie wordt (gedeeltelijk) opgeheven door voorwaarden iv en v:

- voorwaarde iv: hierdoor krijgt de gemeente direct informatie over vertragingen en reistijd. De busonderneming kan vertragingen of het schrappen van ritten niet geheim houden en zal zich sterker inzetten om vertragingen en uitval te voorkomen 1
- voorwaarde v: door de maximale prijs kan de busonderneming niet ten koste van de reiziger alleen voor maximale winst gaan (en zal er meer op zijn voor de belangen van de reizigers) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Op weg naar het pensioen

10 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een werknemer met een relatief lage tijdsvoorkeur zal liever nu sparen en later consumeren 1
- Dit betekent dat de werknemer voor de doorsneepremie zal kiezen omdat dan de pensioenopbouw later relatief lager / de consumptie relatief hoger is vergeleken met het andere systeem 1

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een stijgende levensverwachting betekent dat pensioendeelnemers langer een pensioenuitkering krijgen waardoor er meer vermogen opgebouwd zal moeten worden (gegeven de gegarandeerde levenslange uitkering) 1
- Dit betekent dat gedurende een loopbaan een werknemer een groter percentage pensioenpremie zal moeten betalen dus de lijn verschuift omhoog 1

12 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- In de eerste periode van twintig jaar wordt de meerderheid van de premies belegd in aandelen. Aandelen hebben een hoog rendement en een hoog risico, maar er is voldoende tijd over de hele beleggingsperiode om bij een negatieve schok een rendementsverlies goed te maken 2
- In de tweede periode wordt de meerderheid van de premies belegd in obligaties. Obligaties hebben een laag rendement en een laag risico. Over de hele periode is er dan een relatief hoog rendement met een laag risico 1

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- In het bedrijf is sprake van een verwachte gunstige carrièreontwikkeling (naast geïndexeerde lonen). Dit betekent dat de lonen van de werknemers gedurende hun loopbaan meer zullen stijgen dan de inflatie 1
- Als zij op oudere leeftijd een hoger premiepercentage betalen bij een hoger brutoloon kan het zijn dat het nettoloon van de oudere werknemers niet lager is dan het nettoloon in hun jongere jaren. De koopkracht wordt daarmee niet nadelig beïnvloed 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Door een lage rente op de vermogensmarkt is het rendement op (een deel van de) beleggingen van pensioenfondsen laag / lager dan verwacht 1
- Door het lagere rendement zullen pensioenfondsen (bij de garantie van een levenslang pensioen) de pensioenpremies moeten verhogen om eenzelfde pensioen te kunnen garanderen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 Prijsbeleid in de verf gezet

15 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $q_{ic} = -2p_{ic} + 2 \times 12 + 4 \rightarrow q_{ic} = -2p_{ic} + 28 \rightarrow p_{ic} = -0,5q_{ic} + 14$ 1
- $(TO = p_{ic} \times q_{ic})$
 $(TO = (-0,5q_{ic} + 14) \times q_{ic})$
 $(TO = -0,5q_{ic}^2 + 14q_{ic})$
 $MO = -q_{ic} + 14$ 1
- $MO = MK: -q_{ic} + 14 = 8 \rightarrow q_{ic} = 6 \rightarrow p_{ic} = 11$ 1

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Als $p_{ic} = € 12,10$; kiest Farbo voor $p_{fb} = € 12,00$; $TW_{ic} = € 560.000$
 Als $p_{ic} = € 11,00$; kiest Farbo voor $p_{fb} = € 12,00$; $TW_{ic} = € 800.000$
 Als $p_{ic} = € 9,90$; kiest Farbo voor $p_{fb} = € 10,80$; $TW_{ic} = € 100.000$ 1
- IC zal kiezen voor $p_{ic} = € 11,00$ omdat dit de hoogste totale winst oplevert / IC zal de prijs dus niet aanpassen 1

Opmerking

Voor het juist verwoorden van de doelstelling van IC zonder het benoemen van getallen worden ook scorepunten toegekend.

17 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste argumentatie is:

- Er zijn twee Nash-evenwichten: beide partijen houden de prijs gelijk ($p_{ic} = € 11,00$; $p_{fb} = € 12,00$) of beide partijen verlagen de prijs ($p_{ic} = € 9,90$; $p_{fb} = € 10,80$) 1
- Een gezamenlijke prijsverhoging ($p_{ic} = € 12,10$; $p_{fb} = € 13,20$) zal voor beide partijen een hogere uitkomst bieden dan bij de beide Nash-evenwichten, maar deze uitkomst zal (zonder onderlinge afspraak) niet tot stand komen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Bij deze functie dient te gelden ten opzichte van de uitgangssituatie dat

- klanten minder sterk reageren op de prijs van IC (klantenbinding) ($-1,5 < -2$),
- klanten sterker reageren op de prijs van Farbo (aantrekken klanten van Farbo) ($2,5 > 2$) en
- er onafhankelijk van de prijzen meer nieuwe kopers komen ($5 > 4$).
- Alle effecten worden gelijktijdig bereikt bij prijsafzetfunctie c.

indien vier elementen juist	2
indien drie elementen juist	1
indien minder dan drie elementen juist	0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5 Devaluatie van de wal in de sloot

19 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Bij de import wordt die vraag uitgeoefend binnen het land zelf. Vragers reageren op de prijs zoals die in de eigen (binnenlandse) valuta luidt.

Bij de export komt de vraag uit het buitenland en reageren de (buitenlandse) vragers op de prijs die wordt gerekend in de valuta van hun land.

20 maximumscore 3

- % verandering P_{exp} (in vreemde valuta) = -20%
 % verandering $q_{exp} = -0,5 \times -20\% = +10\%$ 1
- % verandering P_{imp} (in eigen valuta) $\frac{1}{0,8} = 1,25; +25\%$
 % verandering $q_{imp} = -0,4 \times 25\% = -10\%$ 1
- indexcijfer exportwaarde (in eigen valuta): $100 \times 1,1 = 110$
 indexcijfer importwaarde (in eigen valuta): $100 \times 0,9 \times 1,25 = 112,5$
 De importwaarde in eigen valuta stijgt meer dan de exportwaarde in eigen valuta 1

21 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste verklaring zijn:

- Op lange termijn is het makkelijker om substituten te vinden, waardoor op lange termijn het importvolume sterker reageert op prijsstijgingen van de importen. Hierdoor is de import op lange termijn elastischer.
- Op korte termijn zijn importeurs gebonden aan contracten / is het niet makkelijk om andere (binnenlandse) leveranciers te vinden. Hierdoor reageert het importvolume zwak op een prijsstijging van de importen waardoor op korte termijn de import inelastischer is.

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Devaluatie leidt ertoe dat de prijzen van importen stijgen waardoor er (meer dan verwachte) inflatie ontstaat. Werknemers kunnen na enige tijd als reactie hogere lonen eisen (om koopkracht te behouden) 1
- Hogere loonkosten worden doorberekend in de verkoopprijs waardoor de internationale concurrentiepositie verslechtert en de export weer kan afnemen. Als gevolg daarvan kan de werkloosheid op lange termijn juist verder oplopen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$S - I + B - O = E - M \rightarrow S - I = (E - M) - (B - O)$$

$$B - O = -2,6; E - M = -3,2 \rightarrow S - I = -0,6$$

$$S - 20,3 = -0,6 \rightarrow S = 19,7$$

Opmerking

Voor een juiste berekening met toelichting in woorden in plaats van met symbolen worden ook scorepunten toegekend.

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Als de overheid gaat bezuinigen om het overheidstekort te verlagen, zal dat leiden tot een afname van de overheidsbestedingen en daarmee een afname van de productie, 1
- hierdoor kan de vraag naar arbeid afnemen, met toename van de werkloosheid als mogelijk gevolg 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6 Gelijkheid en groei

25 maximumscore 2

bij de secundaire inkomensverdeling

Een voorbeeld van een juiste argumentatie is:

- Bijstandsuitkeringen worden verstrekt aan mensen zonder primair inkomen. De secundaire inkomensverdeling is dus gelijk dan de primaire en de waarde van de Ginicoëfficiënt is daarbij lager 1
- De algemene heffingskorting geeft relatief meer voordeel aan mensen in de laagste inkomensklassen, waardoor de secundaire inkomensverdeling gelijk is dan de primaire en de waarde van de Ginicoëfficiënt is daarbij lager 1

Opmerking

Als beide argumenten correct zijn uitgewerkt, maar gekozen is voor de primaire inkomensverdeling, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$A\$ 1.200 = (1 - 0,3) \times \text{primair inkomen} + A\$ 250$$

$$0,7 \times \text{primair inkomen} = A\$ 950 \rightarrow \text{primair inkomen} = A\$ 1.357,14$$

27 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- De leerplicht zorgt ervoor dat jongeren langer naar school gaan en zich hierdoor specialiseren / meer kennis vergaren waardoor hun arbeidsproductiviteit stijgt. Dit leidt tot een toename van de productie (en kan tot een toename van de lonen leiden) waardoor de economische groei toeneemt.
- De leerplicht zorgt ervoor dat jongeren langer naar school gaan en zich hierdoor specialiseren / meer kennis vergaren waardoor hun arbeidsproductiviteit stijgt. Dit zorgt voor lagere loonkosten per product waardoor de concurrentiepositie verbetert, de export toeneemt en de stijging van de productie leidt tot een toename van de economische groei.

Vraag	Antwoord	Scores
28	<p>maximumscore 2 gedaald Een voorbeeld van een juiste toelichting is: Door de waardedaling van de eigen valuta ten opzichte van de US\$ worden de exportprijzen voor buitenlandse klanten (in US\$) lager, en kan het exportvolume toenemen / worden de importprijzen in eigen valuta hoger, en kan het importvolume afnemen. De binnenlandse productie en het nationaal inkomen kunnen hierdoor toenemen.</p>	
29	<p>maximumscore 2 Maatregel ii Een voorbeeld van een juiste argumentatie is:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="309 786 1353 898">• Maatregel ii komt relatief meer ten goede aan de lagere inkomensklassen, terwijl maatregel i per saldo de hogere inkomensklassen het meest bevoordeelt <li data-bbox="309 904 1353 1014">• De consumptieve bestedingen zullen bij maatregel ii meer stijgen dan bij maatregel i. De totale bestedingen en het bruto binnenlands product vertonen hierdoor een sterkere stijging 	<p>1</p> <p>1</p>